
FIRST LANGUAGE CZECH

0514/01

Paper 1 Reading

May/June 2016

INSERT

2 hours

READ THESE INSTRUCTIONS FIRST

This Insert contains the reading passages for use with the Question Paper.

You may annotate this Insert and use the blank spaces for planning. This Insert is **not** assessed by the Examiner.

ČTĚTE PROSÍM TYTO POKYNY

Tento vložený materiál obsahuje texty ke čtení a je součástí zadání zkoušky.

Do tohoto vloženého materiálu si můžete dělat poznámky a využívat k tomu volná místa. Tento materiál **není** předmětem hodnocení.

This document consists of **5** printed pages and **3** blank pages.

Přečtěte si text A a odpovězte na otázku 1 v zadání zkoušky.

TEXT A

Přečtěte si následující úryvek z knihy Boženy Němcové „Babička“. Kniha vyšla poprvé v roce 1855.

Božena Němcová – Babička (úryvek, upraveno)

V neděli přijely z města pěkné saně, na koních rolničky, které zvonily, kdykoliv sebou koně pohnuli, že vrána, zimní to navštěvovatelka Proškovíc zápraží, rychle uletěla na jeřáb. Přijeli pro rodinu Proškovíc, aby jeli na masopust ke kmotrovi Stanickému do městečka. Babička ale nikdy nechtěla jeti, říkala: „Co tam, nechte mne doma, já se mezi panstvo nehodím.“ Stanických byli hodní lidé, ale že tam byl hostinec, přišlo rozličných hostů, i na kolik mil. Když večer přijely domů, vypravovaly děti babičce, co měly dobrého, přinesly jí výslužku, chválily hlučnou muziku, kterou slyšely, a povídaly, kdo tam všecko byl. 5

Poslední den masopustu přišly ještě s velikým povykem maškary, v čele Medvěd, celý ověšen suchými stonky hrachu. V každém stavení utrhly z něho hospodyně kousek a schovaly. Ten kousek hrachoviny z masopustu dávaly husám do hnízd, když nasazovaly na vejce, aby prý dobře seděly. 10

Pochoval se Masopust a s ním konec učiněn zimním radovánkám. Babička zpívala u kolovrátku postní písně; když děti k ní přisedly, povídala jim o životu Pána Krista, a první postní neděli oblékla smutkový oděv. Dni byly delší a slunce mocnější, teplý vítr sežíral sníh na stráních. Pan myslivec, když chtěl z protějšího lesa přímo k Proškovům na Staré bělidlo, nemohl již přes řeku, led pukal a pomalu se kus po kusu poroučel. 15

Přešla neděle Černá, Družebná, Kýchavná a pátou neděli, Smrtnou, zaradovala se děvčata: „Dnes je naše koleda!“ Babička udělala Adélce z březové větvičky „lító“, navázala na ně červených fábůrů, aby veselé bylo. Děvčata šla koledovat. Odpoledne se všeska děvčata shromáždila ve mlýně, kdež se strojila „smrt“ – Mařena. Dívky udělaly základ ze slámy, každá z děvčat dala něco ze svého šatstva na něj; čím byla Mařena pěknější, tím větší chlouba. Když byla ustrojena, vzala ji dvě děvčata pod paží, ostatní do páru seřadily se za nimi a lítami točice zpívaly: „Smrt nesem ze vsi, nové léto do vsi,“ jdouce ode mlýna ke splavu. Přijdouce ke splavu, rychle smrt odstrojily a s velikým jástem ji hodily do vody. 20

Na Květnou neděli ráno běžela Barunka k řece natrhat „kočiček“. Když šla s babičkou do kostela na mši, nesla si jich každá hrst k svěcení. Na Zelený čtvrtek věděly děti, že nebudou snídat nic jiného než jidášky s medem. Na Starém bělidle nebylo včel, ale pan otec poslal vždy plástev medu a slíbil také paní Proškové, že až se mu podaří roj, že dostanou, poněvadž nejdříve slyšel od babičky, že by si ničeho nepřála u toho stavení než úl, že je veselo člověku, když vidí ty včeličky celý den lítat z úlu do úlu a pilně pracovat. 30

„Barunko, vstávej, slunce hned vyjde!“ budila babička na Velký pátek ráno vnučku, zpolehoučku ji klepajíc na čelo. Barunka měla lehké spaní, hned se probudila, a vidouc státi babičku u postele, vzpomněla si, že byla prosila včera, aby ji vzbudila k rannímu modlení. I byla Barunka moc ráda, že na ni babička nezapomněla. Vyskočila, přehodila přes se sukýnku a šátek a šla s babičkou. Jak dvéře od síně zavrzly, hned se ozývala drůbež a dobytek a psi vyskočili z bud. Čekali od babičky nějaké dobroty jako každé ráno. Babička je vlídně odstrčila a pravila: „Mějte strpení, až se pomodlíme!“ 35

Odpoledne na Velký pátek zašla babička s dětmi za panímámou mlynářkou. Panímáma vždy ukazovala plnou ošatku barevných vajec pro koledníky, celou řadu mazanců a tučného beránka. Také podala dětem vždy po pečené hnětence, babičce nikoli, ona věděla, že stařenka od snídaně na Zelený čtvrtek až do sobotní večere do úst nevezme: ona sama také na Velký pátek nejedla, ale přísný půst jako babička, to říkala, že by nevydržela. „Každý dle 40

svého svědomí, milá panímámo, já myslím,“ říkávala babička, „má-li být púst, ať je púst.“ Pochválíc pak panímámino umění, dokládala: „My se zítra do pečení pustíme, uchystáno je vše, dnešní den ať je obětován modlitbě.“ A takový byl způsob Proškovic domácnosti, neboť babiččino slovo platilo. 45

Na Bílou sobotu bylo ale na Starém bělidle od časného jitra jako na pražském mostě: v kuchyni, ve dvoře, u pece, všude se potkávaly dělné ruce. Zato k večeru bylo v stavení všechno v pořádku a Barunka šla s babičkou a s matkou do kostela na velikonoční mši vzkříšení. Když pak v ozářeném chrámu zaznělo ze všech úst slavné „Hallelujah!“ vzala Barunka babičku okolo krku a dala se do pláče. Stařenka se sehnula, políbila vnučku na čelo a pohládila jí líce, neříkajíc ani slova. 50

Přečtěte si text B a odpovězte na otázku 2 v zadání zkoušky.

TEXT B

Přečtěte si pozorně výňatek z knihy České zvyky a obyčeje.

Alena Vondrušková - České zvyky a obyčeje (upraveno, kráceno)

Každý rok na přelomu zimního a jarního období se konaly masopustní slavnosti. Masopust byl jakýmsi přechodem mezi radostným obdobím Vánoc a dobou postní, která je klidnou, především meditační přípravou na Velikonoce.

Oslavy masopustu byly vždycky společenskou záležitostí a lidé se při nich dobře bavili. Ve městech i na venkově se pořádaly taneční zábavy a zvali se sousedé na návštěvu. V zimní dobu se také konala řada svateb nebo typické zabíjačky, které jsou tradicí až do dnešních dob. Každou sobotu a neděli se konala nějaká taneční zábava či bál. 5

O masopustní neděli hned po obědě již na návsi vyhrávali hudebníci z celé obce a zvali svou hudbou a zpěvem k muzice do hospody. Hned jak dohráli, houfy mužů a žen mířily do hospody, aby se mohly co nejdříve dobře bavit. 10

Masopustní úterek býval očekávaný den maškar a maškarních průvodů. Mezi tradiční maškary patřily: principál – mluvčí všech masek, tanečnice, žid, kobyła, kominík, kozel či medvěd. Medvěd býval ověšen hrachovinou a hospodyně se vždy snažily medvědům tajně odtrhnout kousek hrachoviny, kterou pak dávaly drůbeži, aby dobře seděla na vejcích. Průvody končily hranou scénou, při které se topila, věšela či jinak „likvidovala“ figurína Masopusta. 15

Skončil masopust a začalo období půstu trvajícím od masopustní Popeleční středy až do velikonoční Bílé soboty. Po celou dobu se nepořádaly žádné zábavy s hudbou a tancem ani svatby, strava se omezovala na jednoduchý bezmasý jídelníček. Bylo to období rozjímání, přemýšlení o životě Ježíše Krista a příprava na Velikonoce.

Postní období trvalo šest týdnů a počítalo se na tzv. neděle. 20

První neděle se nazývala Černá, protože ženy kvůli půstu odkládaly pestré oděvy a nahrazovaly je nevýraznými barvami, hlavně černou a modrou.

Druhá neděle se nazývala Pražná, protože nejčastějším pokrmem bylo pražmo, jehož základem bylo obilí upražené na pánvi.

Třetí neděle se nazývala Kýchavná a věřilo se, že kolikrát toho dne kdo kýchne, tolik let bude žít. 25

Na čtvrtou neděli se uvolňovala přísná postní pravidla, lidé se mohli scházet a pobavit se, proto dostala název Družebná.

Na pátou neděli postní, zvanou Smrtonosnou či Smrtnou, se ze vsi vynášela smrt, zima či Morana. Byla znázorněna slaměnou figurínou ženy nastrčenou na vysokou tyč. Oděna byla do ženských šatů a slavnostně ověčena hadříky a stužkami, na hlavě měla šátek. 30

Děti ji za obřadních písní vynášely za ves a tam ji po odstrojení hodily do řeky nebo do potoka, upálily, někde ji zahrabaly, hodily ze skály nebo roztrhaly. Zpět se vracely s "lítem", malým zeleným stromkem, symbolem nového života a jara, ověčeným různými ozdobami. Ještě předtím ráno chodívala děvčata po dědině a prosila o trochu hrachu na pučálku, nejdůležitější pokrm na hostině po vynesení smrti. 35

Na šestou postní neděli, neboli Květnou, se připomínal Kristův vjezd do Jeruzaléma, kde ho obyvatelé vítali palmovými ratolestmi. U nás tuto funkci převzali větvičky jívvy, tzv. kočičky, které se nechávaly v tento den v kostele posvětit.

Květnou nedělí začal Pašijový týden.

40

Na Zelený čtvrtek se mohla jíst pouze zelená strava, špenát, hrách či jarní bylinky. Zvláštní význam měl i med, ale nesměl být kupovaný, nýbrž darovaný. Jedlo se jídlo pomazané medem, nebo se házel chléb s medem do studny, aby v ní bylo hodně vody. Medem se mazaly tzv. jidáše, obřadní pečivo z kynutého těsta ve tvaru bochánků nebo spirál.

Následující Velký pátek pak byl dnem smutku, lidé si připomínali Kristovo ukřižování, věnovali se soukromým modlitbám a rozjímání. Nekonal se mše ani nezvonily zvony. Někteří lidé nepracovali a dodržovali přísný půst, tedy úplné zřeknutí se potravy.

45

Bílá sobota byla posledním dnem dlouhého půstu. Její název je odvozen od bílého oblečení těch, kteří byli ten den pokřtěni. Hospodyně se mohly věnovat svému kuchařskému umění. Pekly mazance ze sladkého těsta s rozinkami, dále pak maso s jarními bylinkami, většinou jehněčí, nebo velikonoční nádivky z vajec, uzeného masa a jarních bylin. Vařila a barvila se vejce pro pondělní koledníky. Večer se v kostele konala slavnost Vzkříšení, při níž se světil velikonoční oheň a od něj se rozsvěcovaly velikonoční svíce a ztemnělý kostel se postupně rozsvěcoval.

50

Velikonoce pak končily Velikonočním pondělím spojeným se zvykem pomlázky, koledování a mrskání neboli pomlácení dívek chlapci metlami z mladých vrbových proutků.

55

BLANK PAGE

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (UCLES) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

To avoid the issue of disclosure of answer-related information to candidates, all copyright acknowledgements are reproduced online in the Cambridge International Examinations Copyright Acknowledgements Booklet. This is produced for each series of examinations and is freely available to download at www.cie.org.uk after the live examination series.

Cambridge International Examinations is part of the Cambridge Assessment Group. Cambridge Assessment is the brand name of University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge.